

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Elena PREDA

Stan STOICA

6

Istorie

Manual pentru clasa a VI-a

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viața-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Cuprins

		Competențe și activități asociate, conform programei școlare / 5	
		Ghid de utilizare a manualului tipărit / 6	
		Ghid de utilizare a manualului digital / 8	
		Ghid de utilizare a manualului. Investigația. Proiectul. Portofoliul. Prezentarea / 10	
		Fișă de observare / 12	
Competențe specifice	Unități de învățare	Lecții	Metode complementare de evaluare
		Recapitulare inițială / 14	
		Autoevaluare inițială / 16	
	Unitatea 1 CĂLĂTORII ȘI CĂLĂTORII – EUROPA ȘI LUMEA NOUĂ	L1 Călătoriile și percepția spațiului în Evul Mediu / 20 L2 Marile descoperiri ale europenilor / 22 L3 Studiu de caz. <i>Lumea Nouă</i> : cunoaștere, misionarism și exploatare / 26 Să ne amintim! / 30 Autoevaluare / 32	Investigație: Călătoria lui Marco Polo Proiect: Marile descoperiri geografice
	Unitatea 2 GENEZA SPIRITULUI MODERN	L1 Renașterea intelectuală. Umanismul / 36 L2 Renașterea artistică / 38 L3 Studiu de caz. Leonardo și Michelangelo. <i>Olimpianul și Titanul</i> / 40 L4 Studiu de caz. Giordano Bruno și Galileo Galilei / 42 L5 Studiu de caz. Niccolò Machiavelli / 44 L6 Studiu de caz. William Shakespeare / 45 L7 Reforma religioasă. Contrareforma / 46 L8 Studiu de caz. Stilul baroc / 49 Să ne amintim! / 50 Autoevaluare / 52 L9 Absolutismul monarhic / 54 L10 Studiu de caz. Soliman Magnificul / 56 L11 Studiu de caz. Ludovic al XIV-lea. Palatul Versailles / 58 L12 Studiu de caz. Petru cel Mare al Rusiei (1682-1725) / 60 Să ne amintim! / 62 Autoevaluare / 64	Investigație: Leonardo și Michelangelo Portofoliu: Arta barocă Proiect: Arta Renașterii Portofoliu: Palatul Versailles
	Unitatea 3 SPRE O NOUĂ SOCIETATE	L1 Anglia. <i>Revoluția Glorioasă</i> / 68 L2 Iluminismul / 70 L3 Studiu de caz. Voltaire, J.J. Rousseau, Charles de Montesquieu / 72 L4 Viața cotidiană. Opinia publică în sec. al XVIII-lea / 74 L5 Constituirea Statelor Unite ale Americii / 76 L6 Revoluția franceză. De la supus la cetățean / 78 L7 Studiu de caz. Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului / 81 L8 Napoleon I și răspândirea ideilor revoluției franceze / 82 L9 Revoluția industrială / 84 Să ne amintim! / 88 Autoevaluare / 90	Proiect: Voltaire, J.J. Rousseau, Charles de Montesquieu Proiect: Motorul cu aburi
	Unitatea 4 SECOLUL NAȚIONALITĂȚILOR	L1 Statele moderne: revoluție și emancipare națională / 94 L2 Studiu de caz. 1848 în Europa / 96 L3 Studiu de caz. Românii și modernitatea / 98 L4 Studiu de caz. Formarea statelor naționale. Germania / 100 L5 Epoca victoriană. <i>La Belle Époque</i> / 102 Să ne amintim! / 104 Autoevaluare / 106 Să ne amintim! Recapitulare anuală / 108 Autoevaluare anuală / 110	Proiect: Invenții din perioada <i>La Belle Époque</i>

Cunoștințe. Abilități. Atitudini.

Competențe generale și specifice

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor despre timp și spațiu

- 1.1. Localizarea în spațiu a *lumii cunoscute* în diferite perioade istorice
- 1.2. Utilizarea coordonatelor temporale referitoare la faptele și procesele istorice

2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice

- 2.1. Utilizarea adecvată a termenilor istorici/limbajului de specialitate în prezentarea unui fapt/proces istoric
- 2.2. Utilizarea gândirii critice în analiza surselor de informare
- 2.3. Identificarea elementelor de cauzalitate prezente în surse variate

3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socioculturale

- 3.1. Utilizarea dialogului intercultural
- 3.2. Asumarea cooperării în grupuri de învățare
- 3.3. Descrierea consecințelor deciziei și acțiunii umane

4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare învățării permanente

- 4.1. Utilizarea informațiilor cu ajutorul resurselor multimedia
- 4.2. Asumarea critică a unui set de valori recunoscute social

Nu-i așa că mereu ți-ai dorit să poți călători în timp? Te invităm să faci acest lucru, alături de colegii tăi, imaginându-ți că ești călător pe corăbiile marilor descoperitori, că pășești pe continente noi, că urci în aparatele de zbor gândite de Leonardo da Vinci, pentru a vizita Europa renascentistă, admirând orașele-muzeu ale acesteia.

Poți participa cu propuneri la reformarea lumii și la „iluminarea” ei, înțelegând ce înseamnă schimbarea. Te vei

bucura de opriri la curțile regale și imperiale: Versailles, Sankt Petersburg, Constantinopol. Lumea e mereu în schimbare, în călătoria ta vei înțelege rostul revoluțiilor, cauzele războaielor și consecințele acestora.

La sfârșitul călătoriei, în tolba ta vei purta experiențele unei lumi care a pregătit societatea în care trăiești tu astăzi. Și, mai presus, vei înțelege că poți face și tu ceva pentru a construi o lume mai bună.

Ghid de utilizare a manualului tipărit

Întrebare de deschidere a lecției. Are rolul de a-i crea elevului o stare de interes și de așteptare activă.

Manualul cuprinde:

Varianța tipărită + Varianța digitală (similară cu cea tipărită, dar care include, în plus, activități multimedia interactive de învățare – AMII).

Manualul are o structură inedită și modernă, care permite studierea istoriei cu metode de investigație specifice. Pornind de la textul lecției, manualul tipărit și cel digital oferă o selecție de documente foto și video care reproduc cât mai fidel și clar izvoare istorice relevante pentru lecția respectivă (documente, imagini ale unor picturi vechi și ale unor monumente arhitectonice, caricaturi, fotografii ale unor situri istorice, hărți vechi, machete, grafice, scrieri ale unor filosofi etc.). Aceste documente sunt însoțite, de cele mai multe ori, de o scurtă descriere (tipul sursei, locul unde poate fi văzut în original subiectul etc.), precum și de exerciții, aplicații, întrebări care pot fi rezolvate pornind direct de la respectivul document.

Textul lecției este precedat de o temă recapitulativă, care determină elevul să utilizeze cunoștințe anterioare în contexte noi.

Textul lecției este urmat de 2-3 întrebări la care răspunsul sintetizează conținutul acestuia. Termenii noi, necunoscuți elevilor, sunt însoțiți de note și sunt explicați la subsol.

Manualul este organizat în unități de învățare. Fiecare unitate cuprinde lecții de predare și învățare și se încheie cu o lecție de recapitulare și o autoevaluare.

Studiu de caz

Este concentrat pe un anumit subiect, cu grad ridicat de relevanță pentru înțelegerea temei.

Pagină de predare-învățare

Temă recapitulativă

Întrebări pe marginea textului lecției

Pictogramele colorate indică prezența a cel puțin unui tip de AMII pe pagina dublă deschisă a manualului digital.

Descrierea sursei

Învățăm direct din izvoare istorice – citate din diferite texte (cronici, poeme, tratate etc.)

Aplicații și întrebări pornind direct de la documentul-sursă

Autoevaluare

E important să poți evalua singur/singură ce cunoștințe și abilități noi dobândești pe măsură ce parcurgi anul școlar. Cum te autoevaluezi?

Ca ajutor, la finalul fiecărei unități de învățare poți completa:

- un test de verificare a cunoștințelor pe care le-ai dobândit în urma parcurgerii lecțiilor (testul include informații despre cum să te evaluezi).

Conținuturile învățării,
conform programei școlare

Pagină de recapitulare

Recapitulează și sistematizează informațiile dobândite pe parcursul unei unități de învățare, prin scheme conceptuale, aplicații sau completând un text lacunar. Odată completat, textul devine o sinteză a noțiunilor învățate.

Fișă de observare

Descarcă și completează fișa de observare din manualul digital la finalul fiecărei unități de învățare pentru a te autoevalua.

Fișă de observare

Titlul unității: _____

I. Alege o activitate realizată în cadrul lecțiilor din unitate. Rezolvă corectele.

- Menționează două lucruri pe care consideri că le-ai făcut bine.
- Menționează un lucru pe care l-ai schimbat la activitatea ta.
- Notează un lucru pe care l-ai înțeles foarte bine și un lucru pe care nu l-ai înțeles complet.

II. Metoda 3-2-1

Notează trei termeni noi pe care i-ai învățat în cadrul acestei unități de învățare, două idei despre care ai dori să afli mai multe în continuare, o abilitate sau o preocupare pe care consideri că ai dobândit-o în urma activităților desfășurate.

Descarcă fișa din manualul digital la manualul digital. Completează fișa de observare și glosează în portofoliu.

Fișa de observare de la pagina 12,
pe care o prindeți din manualul digital.

Test

Sarcini de lucru

Răspunzi cerințelor propuse pentru a-ți aprecia singur/singură progresul obținut la orele de istorie. Selectezi variantele corecte, stabilești corespondența corectă, răspunzi la întrebări, scrii un scurt text referitor la noțiunile descoperite pe parcursul unității de învățare.

Cât am învățat?

Stabilești sarcinile rezolvate corect verificând o parte dintre răspunsuri la pagina 112 sau cerând sfatul cadrului didactic/colegilor.

Autoevaluare – Testul

Autoevaluarea te ajută să determini nivelul la care ai reușit să ajungi și te motivează să mergi mai departe. Păstrează testul de evaluare în portofoliul tău.

Pagină de evaluare

Testul conține **exerciții de dificultate graduală**.

Vei verifica însușirea conținuturilor lecției, vei exprima opinii și le vei argumenta, vei utiliza cunoștințele pentru a îndeplini anumite cerințe. La final, vei confrunta răspunsurile tale cu cele corecte de la finalul manualului (pagina 112) și îți vei calcula singur punctajul, conform grilei de evaluare.

Barem pentru autoevaluare

Lângă grila de evaluare sunt notate competențele specifice din programa școlară a căror formare este verificată prin Autoevaluare.

Ghid de utilizare a manualului digital

Cu un singur click pătrunzi în minunata lume a manualului digital. Aici vei descoperi numeroase activități multimedia interactive de învățare (AMII) legate de tema lecției. Acestea sunt evidențiate în varianta digitală și în cea tipărită prin simbolurile următoare:

În clasă sau online, ești mereu alături de colegi și profesori prin lecții interactive folosind varianta digitală a manualului.

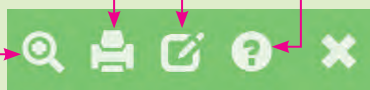
AMII STATICE Tipărești fișe de lucru și teste, le completezi și le adaugi la portofoliu.

Printează

Colorează

Instrucțiuni pentru utilizarea activității

Mărește/
micșorează
imaginea

Părăsește
activitatea

AMII INTERACTIVE Te autoevaluezi prin teste cu feedback rapid.

Instrucțiuni pentru
utilizarea activității

Validează
activitatea

Reia
activitatea

Colorează

Părăsește
activitatea

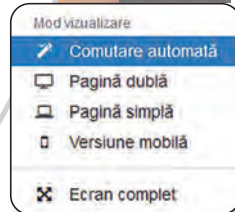
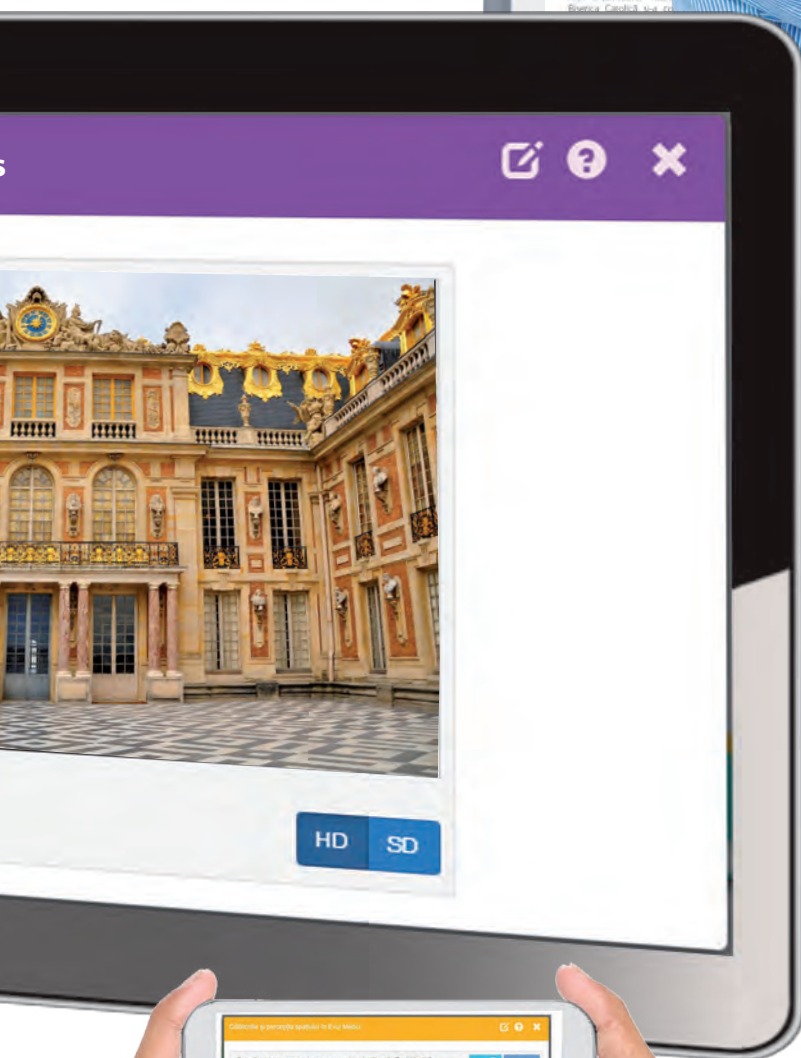
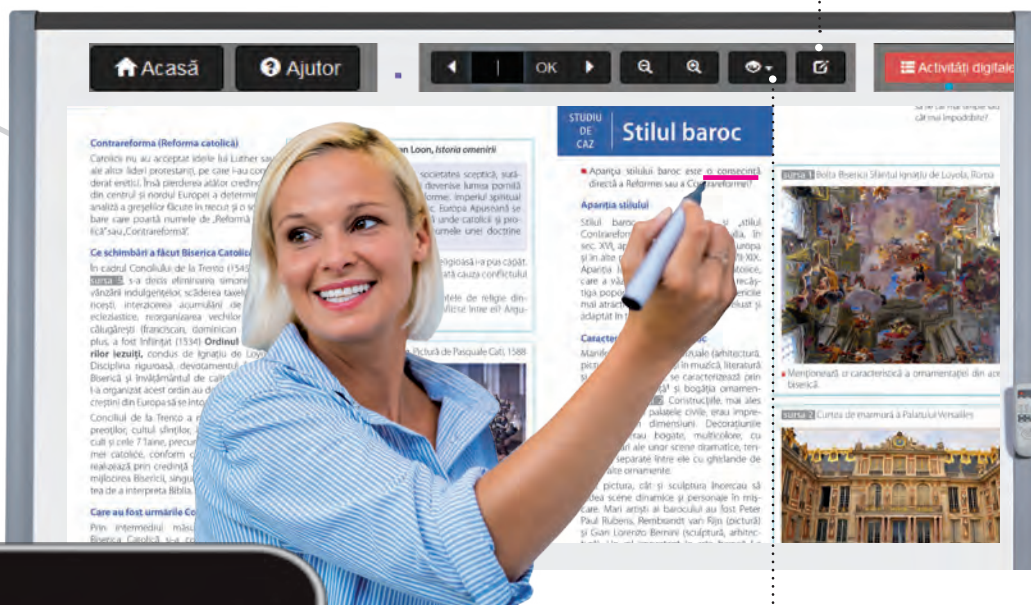

Curtea de marmură a Palatului Versailles

Folosești
instrumentele
de desenat
și personalizezi
manualul în lecții
digitale fascinante.

Mod de vizualizare

Textul se adaptează
și îl poți citi ușor de
pe orice dispozitiv.

AMII ANIMATE

Urmărești secvențe video spectaculoase.

Instrucțiuni pentru
utilizarea activității

Colorează

Părăsește
activitatea

Start/
Pauză

Stop

Investigația. Proiectul. Portofoliul. Prezentarea

Pe parcursul acestui an, la orele de Istorie vei realiza proiecte, prezentări, investigații, te vei autoevalua cu ajutorul fișei de observare și vei crea un portofoliu de lucrări.

Investigația este o cercetare atentă cu scopul de a descoperi răspunsuri la întrebări importante (de exemplu, cum a influențat călătoria lui Marco Polo în China percepția europenilor asupra Orientului).

Cele cinci etape ale investigației sunt: definirea problemei cercetate, stabilirea metodei de strângere a informațiilor (de exemplu, accesând internetul, biblioteca școlii etc.), colectarea și organizarea datelor/informațiilor, prezentarea unui raport al investigației și evaluarea succesului acesteia.

Pentru a te autoevalua, poți verifica dacă tu și colegii ați cooperat (în cazul unei investigații de grup), dacă ai urmat pașii investigației și ai lucrat îngrijit/organizat, dacă ai dat dovadă de creativitate în găsirea de soluții.

Nr. crt.	Etapele investigației	Ce voi face? Cum voi (vom) proceda?
1	Definirea problemei cercetate (înțeleg ce am de făcut)	Discut cu membrii echipei despre ce avem de făcut. Cerem profesorului explicații care să ne ajute
2	Stabilim cum obținem informațiile necesare	Din ce surse putem obține informații: surse clasice (cărți, albume) sau online? Alcătuim o listă de cuvinte-cheie pe care să le tastăm
3	Colectăm și organizăm datele, informațiile	Scriem informațiile care au legătură cu subiectul, apoi le ordonăm
4	Prezentăm un raport al investigației	Realizăm un scurt raport al investigației, în care formulăm o concluzie și argumentul/argumentele care o sprijină
5	Evaluez succesul investigației	Ascult părerea colegilor. Apreciez contribuția mea și a celorlalți participanți. Învăț să lucrez și mai bine pentru următoarea investigație

Proiectul presupune realizarea unei cercetări sau a unui produs (de exemplu, o expoziție de imagini însoțite de explicații) pe o anumită temă. Proiectul poate fi produsul unei munci individuale sau colective care se întinde pe o perioadă mai lungă (câteva săptămâni, un semestru sau chiar un an) și necesită organizare și consecvență.

Etapele proiectului sunt:

- stabilirea temei
- colectarea datelor (sau a unor imagini și obiecte ilustrative)
- organizarea datelor sau a obiectelor
- definitivarea produsului.

Elementele de conținut ale unui proiect sunt:

- titlul/tema
- cuprinsul (organizarea pe secțiuni)
- introducerea (în cazul proiectelor scrise)
- elementele de conținut (idei sau obiecte, organizate pe categorii)
- concluziile/ideea de bază pe care o descoperim
- lista surselor folosite
- anexe (după caz, pot fi grafice, tabele, chestionare, fișe de observare, fișe de inventar).

Proiectul poate fi realizat în format digital, pe hârtie sau ca un produs (obiect sau grupuri de obiecte).

Portofoliul

Portofoliul este o modalitate de organizare a produselor activității tale.

Portofoliile sunt de mai multe feluri.

Portofoliul de prezentare este o colecție de imagini pe o temă dată (de exemplu, Palatul Versailles) pe care le poți prezenta colegilor folosind mijloace digitale sau de alt tip.

Portofoliul personal cuprinde toate produsele activității tale pe parcursul anului școlar: proiecte, prezentări, machete, investigații, fișe de observare a activității, teste, desene, eseuri, fișe de lucru, liste de site-uri pe o temă dată etc.

Profesorul va decide forma de păstrare a portofoliilor personale ale elevilor clasei (în format digital sau organizate în dosare). Portofoliul personal este foarte important deoarece reflectă activitatea ta pe parcursul întregului an școlar.

Prezentarea

Realizarea unei prezentări îți oferă posibilitatea de a afla mai multe despre un anumit subiect din domeniul istoriei, dar și de a-ți exercita exprimarea și limbajul istoric.

Prezentarea poate fi în format tipărit sau digital. Pentru a realiza o prezentare pe orice temă, urmează pașii:

Pasul 1. Documentarea. Află cât mai multe lucruri despre tema prezentării. Folosește diverse surse (enciclopedii tipărite sau digitale, reviste, site-urile oficiale ale unor muzee etc.).

Pasul 2. Redactarea

- Realizează un plan al prezentării (minimum 3 idei legate de temă).
- Redactează textul și adaugă fotografiile reprezentative.

Pasul 3. Prezentarea. Prezintă rezultatul în fața clasei folosind mijloace clasice sau digitale.

Pasul 4. Autoevaluarea. Cum îți apreciezi prezentarea?

Completează răspunsurile la întrebările de mai jos și păstrează-le alături de prezentare.

Ai urmat pașii de realizare? Da/Nu

Ai respectat tema? Da/Nu

Ai lucrat îngrijit? Da/Nu

Fișă de observare

Descarcă și completează fișa de observare din manualul digital la finalul fiecărei unități de învățare pentru a te autoevalua.

Fișă de observare

Titlul unității: _____

I. Alege o activitate realizată în cadrul lecțiilor din unitate. Rezolvă cerințele.

- Menționează două lucruri pe care consideri că le-ai făcut bine.

- Menționează un lucru pe care l-ai schimba la activitatea ta.

- Notează un lucru pe care l-ai înțeles foarte bine și un lucru pe care nu l-ai înțeles complet.

II. Metoda 3-2-1

Notează trei termeni noi pe care i-ai învățat în cadrul acestei unități de învățare, două idei despre care ai dori să afli mai multe în continuare, o abilitate sau o pricepere pe care consideri că ai dobândit-o în urma activităților desfășurate.

Descarcă fișa din varianta digitală a manualului. Completează *fișa de observare* și păstrează-o în *portofoliu*.

III. Apreciază lucrările din unitate. Poți folosi tabelul ca model.

	Satisfăcător 😐	Bine 😊	Excelent 😄
Comportament în timpul orei și efort	<i>Câteodată am folosit vocea de interior, eu și colegii am colaborat.</i> ☐	<i>În mare măsură, am folosit vocea de interior, eu și colegii am colaborat.</i> ☐	<i>În totalitate, am folosit vocea de interior, eu și colegii am colaborat.</i> ☐
Creativitate și originalitate	<i>Nu mi-am dat silința foarte mult, am folosit o parte din ideile altora.</i> ☐	<i>Majoritatea ideilor au fost ale mele.</i> ☐	<i>Toate ideile au fost ale mele.</i> ☐
Respectarea subiectului, a pașilor de lucru, a cerințelor	<i>Câteodată am fost neatent/neatentă, trebuie să mă străduiesc mai mult.</i> ☐	<i>Am respectat majoritatea cerințelor și am progresat.</i> ☐	<i>Am fost foarte atent/atentă, am respectat toate cerințele și am progresat.</i> ☐

Recapitulare inițială

La finalul unității de învățare, tipărește această pagină din manualul digital și rezolvă cerințele. Verifică răspunsurile în varianta digitală a manualului. Completează fișa de observare de la începutul manualului pentru unitatea aceasta. Adaugă fișa și testul la portofoliul tău.

I Câteva repere cronologice:

Circa 3500 î.H. – apariția primei scrieri din istorie, scrierea cuneiformă

776 î.H. – primele Jocuri Olimpice din Grecia antică

753 î.H. – anul întemeierii Romei, potrivit legendei

1 – nașterea lui Iisus Hristos; începutul erei creștine

106 – Dacia este cucerită de romani

476 – dispariția Imperiului Roman de Apus

622 – începutul activității lui Mahomed, fondatorul religiei islamice

800 – încoronarea lui Carol cel Mare ca împărat al francilor

962 – încoronarea lui Otto I cel Mare ca împărat al Imperiului Roman de Neam Germanic

1095 – apelul la cruciadă al Papei Urban al II-lea; începutul cruciadelor

A Plasează evenimentele pe o axă cronologică precum cea de mai jos.

B Calculează câți ani au trecut de la fondarea Romei la căderea Imperiului Roman de Apus.

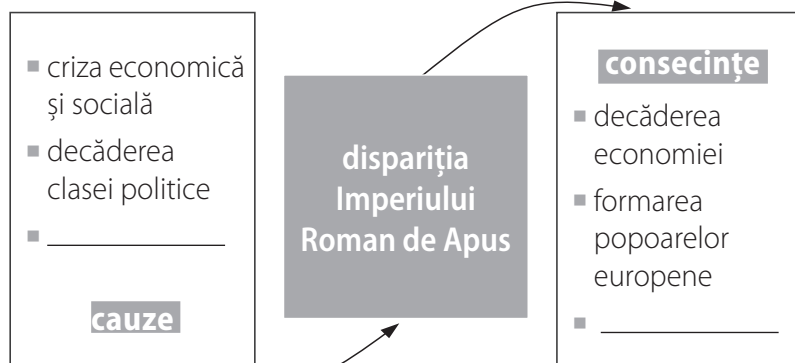
II Numește monumentele din imaginile A și B. Precizează două deosebiri între acestea.

1 _____

2 _____

III Cauzele și consecințele dispariției Imperiului Roman de Apus.

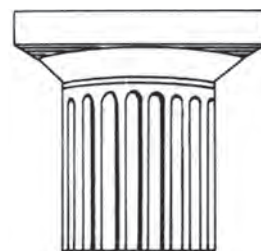

IV Completează enunțurile:

- 1 Categoriile sociale din Evul Mediu erau: _____, nobilii și oamenii de rând (țărani, orășeni);
- 2 Principalele ocupații ale nobililor erau vânătoarea, întrecerile militare (turnirurile) și _____.
- 3 Cruciadele au fost războaie de eliberare a _____.

- V Notează cărui stil (dintre stilurile clasice grecești – doric, ionic și corintic) aparțin capitelurile din imaginile A, B și C.

A _____

B _____

C _____

Autoevaluare inițială

La finalul unității de învățare, tipărește această pagină din manualul digital și rezolvă cerințele. Verifică răspunsurile în varianta digitală a manualului. Completează fișa de observare de la începutul manualului pentru unitatea aceasta. Adaugă fișa și testul la portofoliul tău.

I Selectează din coloana **B** anul corespunzător evenimentelor menționate în coloana **A**.

A	B
1 primele Jocuri Olimpice din Grecia antică	a 221 î.H.
2 anul întemeierii Romei, potrivit legendei	b 776 î.H.
3 formarea statului chinez unificat, sub conducerea împăratului Qin Shi Huang Di	c 753 î.H.
4 Dacia este cucerită de romani	d 1
5 nașterea lui Iisus Hristos; începutul erei creștine	e 106
6 începutul activității lui Mahomed	f 476
7 fondarea statului medieval independent Țara Românească	g 622
8 dispariția Imperiului Roman de Apus	h 800
9 încoronarea lui Carol cel Mare ca „împărat al romanilor”	i 1095
10 apelul la cruciadă al Papei Urban al II-lea; începutul cruciadelor	j 1330
	k 1359

II Notează cu **A** (adevărat) sau **F** (fals) enunțurile de mai jos, pentru a stabili corectitudinea istorică a informațiilor.

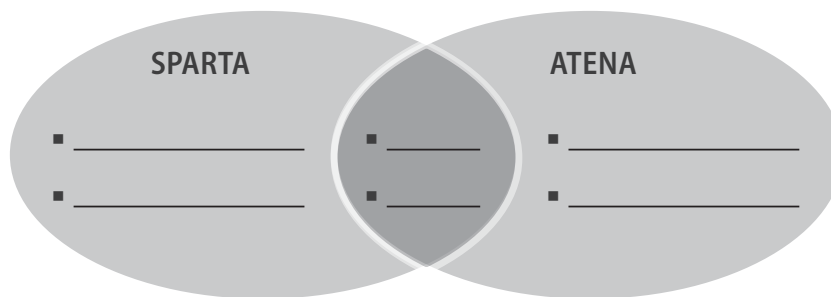
Enunțuri
1 În timpul Jocurilor Olimpice, grecii încetau războaiele.
2 Principalul element de identitate al unui popor este limba.
3 Cifrele arabe au fost inventate de arabi.
4 Democrația a apărut în Roma antică.
5 Cruciadele au avut ca obiectiv eliberarea Romei.
6 Imperiul Bizantin avea capitala la Constantinopol.

III Prezintă două informații relevante despre monumentul din imaginea alăturată.

- _____
- _____

IV Completează diagrama alăturată cu două asemănări și două deosebiri între Sparta și Atena.

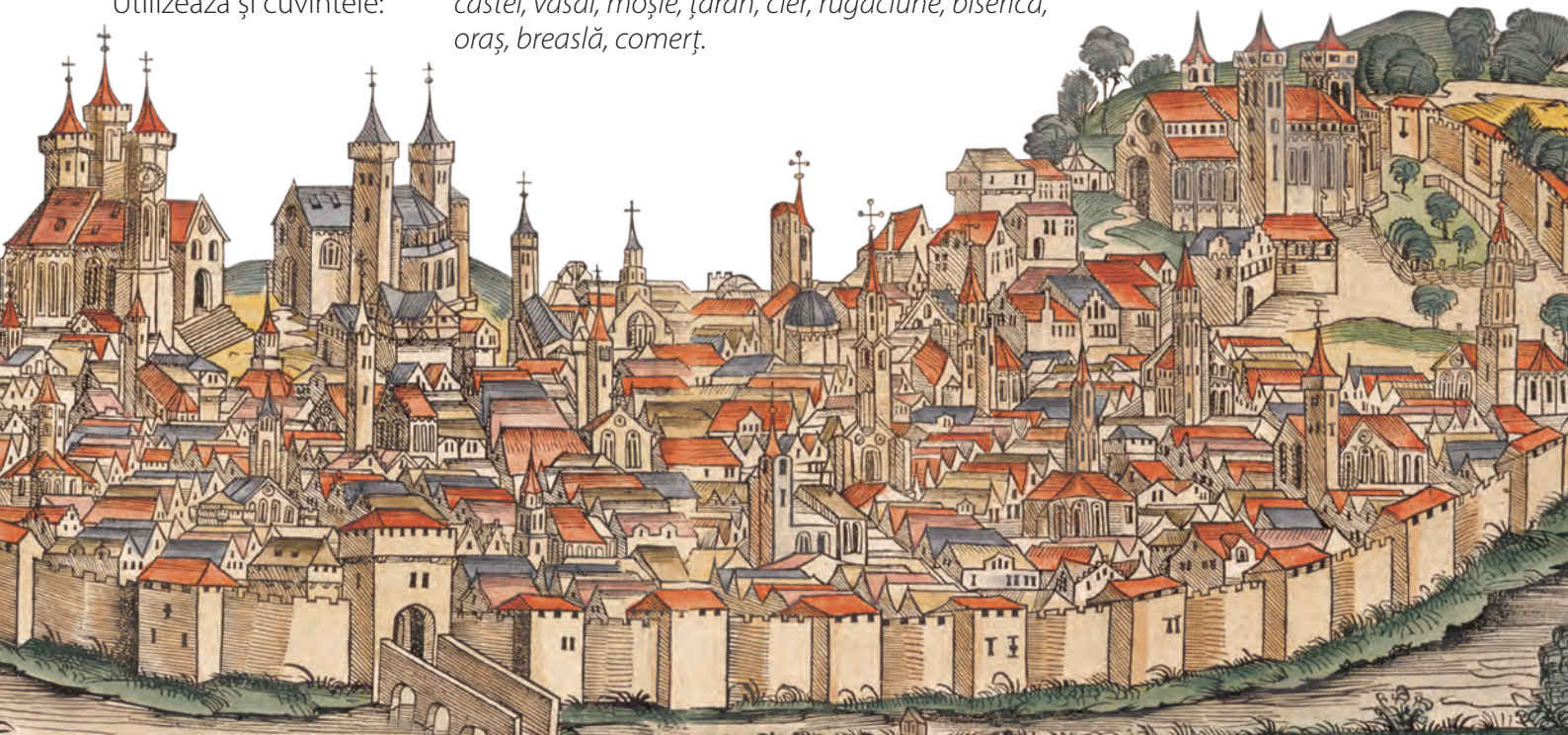
V Completează diagrama alăturată prin precizarea a două cauze și trei consecințe ale dispariției Imperiului Roman de Apus.

VI Realizează un text de circa 100 de cuvinte cu titlul „Societatea în Evul Mediu”.

Utilizează și cuvintele:

castel, vasal, moșie, țăran, cler, rugăciune, biserică, oraș, breaslă, comerț.

SUBIECT	I	II	III	IV	V	VI	Din oficiu	Total
Punctaj maxim	10 x 2 = 20 p	6 x 2 = 12 p	2 x 5 = 10 p	4 x 2 = 8 p	5 x 2 = 10 p	10 x 3 = 30 p	10 p	100 p
Punctajul meu	...	...	...	...	...	...	10 p	...

Autoevaluarea verifică formarea următoarelor competențe specifice, din programa pentru clasa a V-a:

1.1. Ordonarea pe criterii cronologice a faptelor/proceselor istorice	2.2. Relatarea unui eveniment/proces istoric, utilizând informații din surse istorice
1.2. Identificarea diferențelor temporale dintre evenimente și procese istorice	2.3. Stabilirea de asemănări și deosebiri referitoare la evenimente/procese istorice, pe baza unor surse diferite
2.1. Folosirea termenilor de specialitate în descrierea unui eveniment/proces istoric	

Portofolii anuale

click

- Include noțiunile descoperite în această unitate într-un *Glosar anual de termeni specifici*.
- Alcătuieste un *Jurnal al cunoașterii*, cu informații și idei relevante descoperite pe parcursul unității, cu întrebări și concluzii provocate de parcurgerea lecțiilor. Îl vei completa și pentru celelalte unități, până la sfârșitul anului școlar.
- Realizează *Glosarul anual de termeni specifici* și *Jurnalul cunoașterii* pe baza indicațiilor și modelului din **manualul digital**.

UNITATEA 1

Călători și călătorii. Europa și *Lumea Nouă*

În această unitate
vei învăța despre:

- Călătoriile și percepția spațiului în Evul Mediu
- Marile descoperiri ale europenilor: drumuri și teritorii; consecințe asupra vieții oamenilor
- Studiu de caz *Lumea Nouă*: cunoaștere, misionarism și exploatare

Proiectul unității

- Realizează un proiect despre una dintre expedițiile care au marcat marile descoperiri geografice. Folosește ca model indicațiile de la pagina 10, referitoare la realizarea unui proiect.

- Cu ce mijloace de transport crezi că se deplasau oamenii în Evul Mediu?

Călătoriile și percepția spațiului în Evul Mediu

- Amintește-ți o consecință a dezvoltării comerțului în Evul Mediu!

Călătorii și geografii din Evul Mediu aveau informații puține și uneori greșite despre lumea extraeuropeană. Majoritatea hărților medievale erau reproduceri ale celor antice sau ale unor geografi arabi. Continentele cunoscute de europeni în Evul Mediu erau aceleași ca în Antichitate **sursa 1**.

De ce călătoreau oamenii?

Cauza majorității călătoriilor din Evul Mediu era dorința de a face comerț. Tentația câștigului îi făcea pe negustori să înfrunte numeroase dificultăți și pericole: tâlhari, drumuri neamenajate, numeroase vămi, pe uscat; pirați, furtuni și nesiguranță, pe mare. Dacă negustorii căutau un câștig material, alți călători își căutau mântuirea sau vindecarea. Numeroși pelerini¹ călătoreau spre diferite locuri sfinte, mai apropiate sau mai depărtate: Ierusalim, Roma, mănăstirile europene. Interesați de civilizații îndepărtate erau și papii, care doreau să răspândească credința creștină, dar și unii monarhi care urmăreau să-și extindă teritoriile și influența.

Care erau mijloacele de transport?

Pe uscat, cel mai bun mijloc de transport era căruța **sursa 2**. Trasă de cai, aceasta putea transporta mărfuri și persoane pe distanțe relativ scurte, deoarece multe drumuri deveneau impracticabile atunci când ploua. Pe distanțe mai mari, mai sigur era mersul pe jos sau călare, cu bagajele cărate pe spatele animalelor de povară.

Călătoriile pe mare

Sistemul de navigație și corăbiile medievale nu erau atât de performante încât să asigure traversarea unor oceane. Cea mai circulată mare era Mediterana, care asigura legătura dintre Europa și Orient, cu ajutorul corăbiilor genoveze și venețiene.

¹ călător spre locuri sfinte, cu scopuri spirituale

² trimis; mesager

Călători și călătorii în Evul Mediu

Cei mai cunoscuți călători din Evul Mediu sunt Giovanni da Pian del Carpine și Marco Polo. Călugărul Giovanni da Pian Del Carpine a călătorit (1245-1247) până în centrul Asiei, ca sol² al Papei Inocențiu al IV-lea la curtea hanului mongol, cu scopul de a-l convinge să nu mai atace popoarele creștine și să treacă la creștinism.

Cel mai mare impact l-a avut *Cartea minunilor lumii* **sursa 3**, care povestește peripețiile venețianului **Marco Polo** din anii 1271-1295. Conform informațiilor din carte, Marco a plecat într-o călătorie cu scop comercial împreună cu tatăl și unchiul său, ajungând în China (stăpânită atunci de mongoli). Pentru a ajunge în China, cei trei au mers și pe **Drumul mătăsii**, cel mai important traseu comercial din Evul Mediu, care lega printr-o rețea de drumuri pe uscat Europa de China. *Cartea minunilor lumii* a aprins imaginația multor navigatori, negustori și monarhi europeni.

- 1 Precizează două motive pentru a face o călătorie în Evul Mediu.
- 2 Numește principalele mijloace de transport pe uscat și pe apă în Evul Mediu.
- 3 Care a fost consecința faptului că lucrarea lui Marco Polo, *Cartea minunilor lumii*, a fost citită de mulți europeni?

INVESTIGAȚIE

Cum a influențat călătoria lui Marco Polo în China percepția europenilor asupra Orientului?

Realizează o investigație pentru a afla răspunsul la întrebarea de mai sus.

Utilizează surse clasice și online.

Respectă instrucțiunile de la pagina 10, privind realizarea unei investigații.

sursa 1 *Harta lumii, realizată de cartograful german Nicolaus Germanus (1467), pe baza Cosmographiei lui Ptolemeu (sec. II)*

- 1 Menționează continentele care erau cunoscute europenilor, conform acestei hărți.
- 2 Pe baza cunoștințelor geografice, numește continentele care nu apar pe această hartă.
- 3 Compară o hartă actuală cu harta din imagine și exprimă o opinie cu privire la corectitudinea acesteia.

¹ realizator de hărți

sursa 2 *Cel mai bun mijloc de transport terestru în Evul Mediu – căruța*

- Precizează două avantaje și două dezavantaje ale acestui mijloc de transport.

sursa 3 *Cartea minunilor lumii, Marco Polo*

„Aici (în China, n.a.) se găsesc piper, ghimbir și scorțișoară, ierburi de leac și nuci de India și multe alte mirodenii¹, precum și văluri din cele mai frumoase... Au mirodenii scumpe și de multe soiuri. Și crește în insulele acestea (din Marea Chinei) piperul alb ca zăpada și cel negru, din belșug. Aur e foarte mult și, de asemenea, multe lucruri de mare preț... Se găsesc rubine bune și nobile ca în nicio parte a lumii; și se mai află aici safire, și topaze, și ametiste, și alte pietre scumpe... Iar corăbiile, când merg acolo, aduc câștig mare și se căznesc pe drum.”

- 1 Numește trei mirodenii care se găseau în China.
- 2 Menționează alte două „bogății” care se găseau în China, pe lângă mirodenii.
- 3 Precizează două categorii de persoane pe care le-ar putea interesa informațiile din *Cartea minunilor lumii*. Argumentează răspunsul.

¹ plante aromatice folosite în alimentație: piper, scorțișoară, cuișoare, ghimbir etc.

APLICAȚIE

LUMEA CUNOSCUTĂ DE EUROPENI ÎN EVUL MEDIU

Lucrând individual, decupează dintr-o hartă a lumii contemporane, printată pe o foaie A4, zonele cunoscute de europeni în Evul Mediu.

Ca reper, folosește harta de la **sursa 1**.
Adaugă „harta” astfel obținută la portofoliul personal.

Marile descoperiri ale europenilor

■ Amintește-ți ce zone erau numite de europeni „Orient”.

Cauzele marilor descoperiri geografice

Spre sfârșitul Evului Mediu, tot mai mulți negustori căutau noi drumuri spre Orient, în special spre India, patria celor mai profitabile mărfuri, mirodeniile. În sec. XV începe căutarea unor trasee maritime, cu sprijinul unor monarhi portughezi și spanioli. Și papii susțin explorările, pentru a răspândi credința creștină. Corăbiile au fost astfel adaptate, încât să poată înfrunta valurile oceanice. Au fost modificate pânzele și cârma, pentru a se naviga inclusiv contra vântului. Se răspândesc și în Europa instrumente de orientare precum busola (adusă din China) și astrolabul¹ (creat în Antichitate, perfecționat de arabi).

Marile călătorii **sursa 1**

Primii care au început cercetările, portughezii, au căutat drumul spre India prin sudul Africii. În urma mai multor încercări, aceștia reușesc, prin căpitanul **Vasco da Gama** (1497-1498), să ajungă în India și să revină acasă cu 4 corăbii încărcate cu mirodenii.

Spaniolii au încercat să ajungă în India prin vest, ocolind Pământul. Cel care a propus expediția, **Cristofor Columb**, un căpitan de vas originar din Genova, credea că circumferința Pământului este mai mică și nu știa că între Europa și Asia se mai află un continent. Cu sprijinul financiar al reginei Isabela de Castilia, acesta a plecat cu trei corăbii și a descoperit America (1492), despre care a crezut inițial că este India. Multă vreme America a fost numită „Indiile Occidentale”, iar autohtonii² de acolo sunt numiți astăzi „amerindieni”. O altă expediție spaniolă importantă a fost cea a lui **Amerigo Vespucci**, care a explorat țărmul Americii de Sud. De la numele său provine numele noului continent.

În timp ce luau în stăpânire părți însemnate ale Americii, spaniolii au continuat căutările spre vest, pentru a ajunge în India. Astfel, a fost inițiată expediția lui **Fernando Magellan** (portughez aflat în slujba regelui Spaniei), prima care a realizat înconjurul Pământului **sursa 2**.

Consecințe asupra vieții oamenilor

Marile descoperiri geografice au avut consecințe importante asupra vieții oamenilor, în Europa și în teritoriile descoperite. În Europa, prețurile scad la anumite produse, precum mirodeniile, dar cresc simțitor la altele, datorită abundenței aurului și argintului. Pe piață încep să apară mărfuri exotice: fructe, animale, plante. Sunt aduse și cultivate porumbul, cartoful, tomatele, tutunul, fasolea, originare din America. Comerțul între continente se dezvoltă rapid **sursa 3**, iar la fel manufacturile³ europene, care aveau unde să-și vândă produsele. Spaniolii iau în stăpânire teritoriile descoperite, unde organizează colonii. Se dezvoltă cunoștințele din toate domeniile, îndeosebi din geografie și biologie. Religia creștină și civilizația europeană încep să se extindă la nivel global.

¹ instrument utilizat pentru stabilirea poziției geografice

² originari din acel loc; băștinași sau indigeni

³ atelier unde produsele sunt realizate prin muncă manuală și specializată, de către lucrători angajați

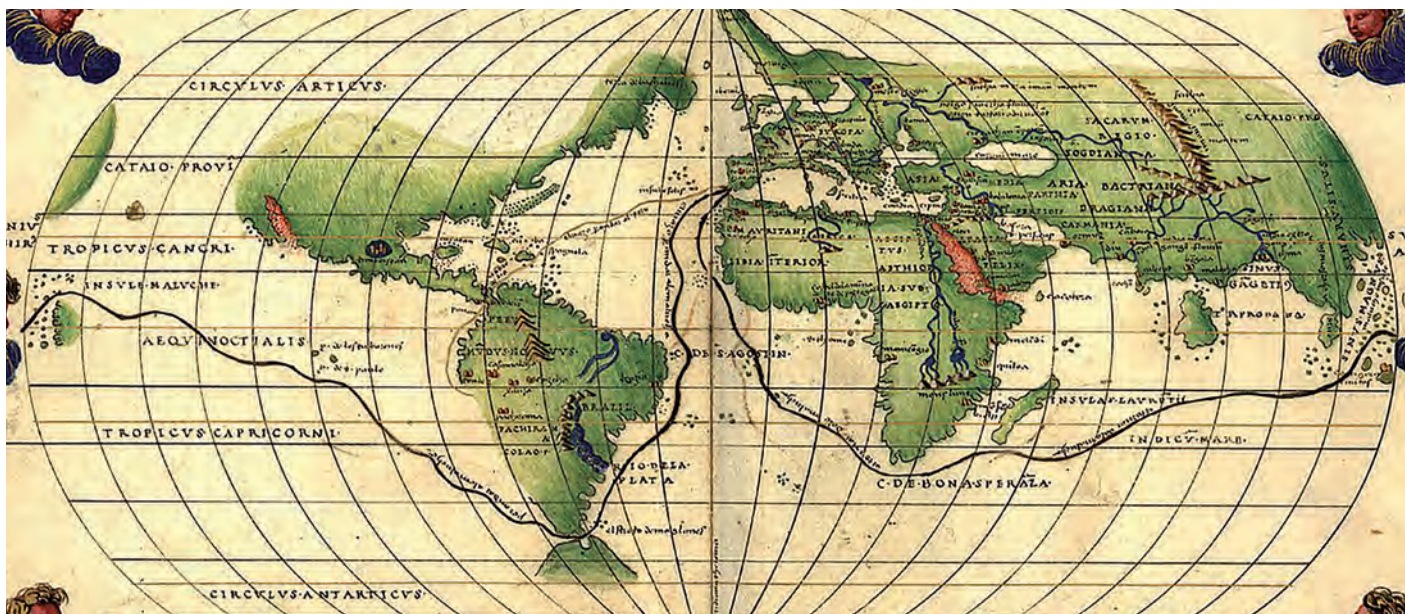
- 1 Care crezi că este principala cauză a marilor descoperiri geografice?
- 2 Numește doi dintre cei mai importanți exploratori și descoperirile acestora.
- 3 Menționează o consecință a marilor descoperiri geografice care a dus la dezvoltarea economică a țărilor europene.

sursa 1 Tabel sintetic cu principalele călătorii

Inițiator	Perioadă	Traseu
Bartolomeo Diaz	1487-1488	Portugalia-Capul Verde-Capul Bunei Speranțe
Cristofor Columb	prima călătorie 1492-1493	Spania-America Centrală (Arhipelagul Antilelor)
Vasco da Gama	1497-1498	Portugalia-Capul Bunei Speranțe-India
Amerigo Vespucci	1499-1502	Spania-coasta estică a Americii de Sud-retur
Pedro Cabral	1500	Portugalia-țărmul estic al Americii de Sud (Brazilia)
Fernando Magellan	1519-1522	Spania-America de Sud-Oceanul Pacific-Filipine-Indonezia-Africa-Spania

■ Realizează o axă cronologică a principalelor descoperiri geografice dintre anii 1480-1530.

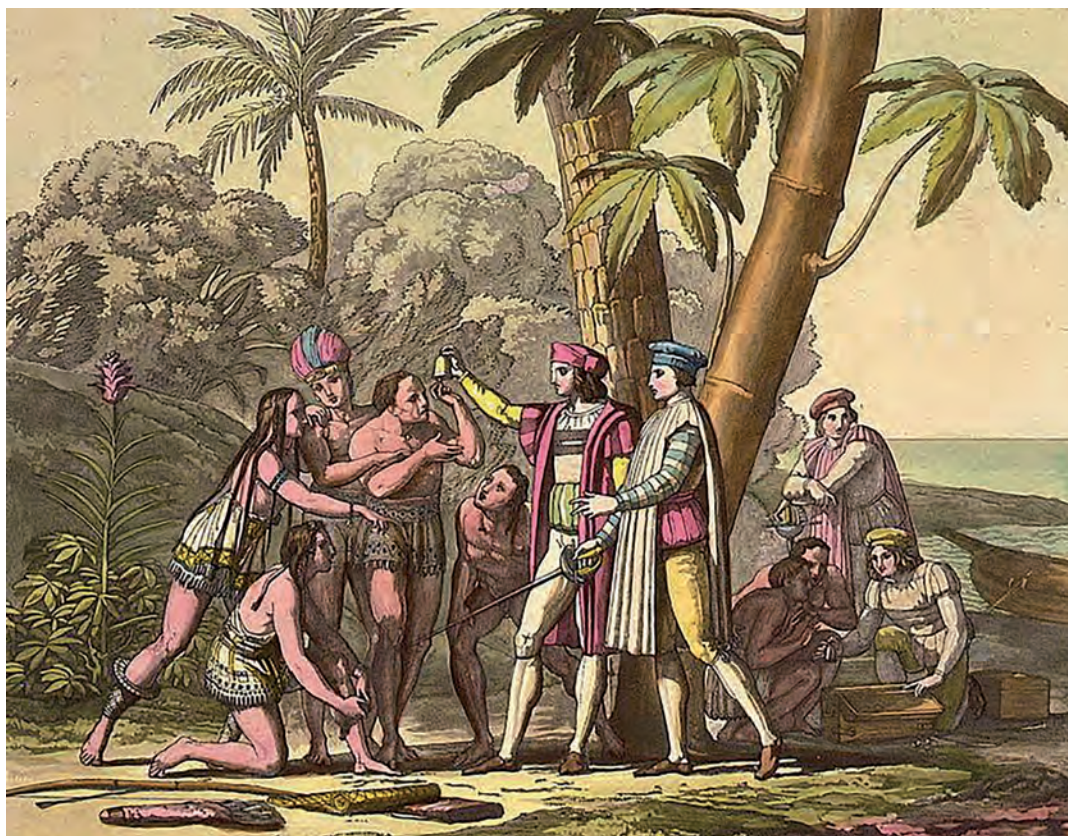
sursa 2 *Lumea cunoscută de europeni*, hartă realizată de Battista Agnese în 1544 (cu marcarea traseului expediției lui Fernando Magellan)

Compară această hartă cu cea de la **sursa 1**, pagina 21, și răspunde la următoarele cerințe:

- 1 Calculează ce distanță în ani există între cele două hărți.
- 2 Precizează un continent care apare pe această hartă, dar nu se află pe cea de la pagina 21, **sursa 1**.

sursa 3 *Litografie¹ din sec. XIX* reprezentând întâlnirea dintre Cristofor Columb și amerindieni

1 Analizează imaginea alăturată punând accent pe:

- descrierea locului (din punct de vedere geografic)
- precizarea tipurilor de oameni, după originea lor
- descrierea comportamentului oamenilor
- enumerarea obiectelor existente
- stabilirea scopului întâlnirii, pentru fiecare categorie în parte.

2 **Joc de rol.** Lucrând în echipe de 4-5 elevi, realizați un posibil dialog (8-10 replici) între oamenii din imagine. Interpretați în fața clasei.

¹ tehnică de imprimare a unei imagini pe o piatră sau pe o placă netedă folosind cerneală tipografică

Pe urmele marilor navigatori

- Realizează o hartă cu traseele marilor călătorii urmând pașii de mai jos. Îți vei dezvolta competențele de localizare în spațiu a lumii cunoscute în diferite perioade istorice.

Vei adăuga harta astfel obținută la portofoliul personal (pentru rolul portofoliului personal și organizarea acestuia, citește sugestiile de la pagina 11).

Atenție! Realizează această aplicație la școală, deoarece ai nevoie de sprijinul profesorului.

Resurse necesare

- Manualul în format tipărit sau digital, pagina 22, **sursa 1**, *Tabel sintetic cu principalele călătorii*;
- O hartă mută a lumii, precum cea din imaginea de la pagina 25, pe care o descarci din manualul digital și o printezi pe o coală A4;

- Creioane colorate sau carioci de 6 culori diferite;
- Un creion obișnuit;
- O gumă de șters;
- Tabletă sau laptop, cu acces la internet.

Pasul 1. Scrie pe harta mută denumirile continentelor și oceanelor, cu un creion obișnuit; vei obține astfel principalele puncte de reper.

Pasul 2. Tastează într-un motor de căutare pe internet „Călătoria lui Bartolomeo Diaz”. Selectează o hartă cu traseul acestei călătorii, sub îndrumarea profesorului. Alege o culoare cu care vei desena pe harta mută traseul călătoriei.

Pasul 3. Într-un colț liber al hărții mute (de exemplu, stânga sus), realizează *Legenda hărții* la care lucrezi. Vei trasa o linie de circa 2 cm, folosind aceeași culoare, și vei scrie în dreptul acesteia „Traseul călătoriei lui Bartolomeo Diaz”.

Nu uita!

Scrie-ți numele pe hartă!

Păstrează-o la portofoliul personal.

Pasul 4. Alege o altă culoare pentru următoarea călătorie din tabel (prima călătorie a lui Cristofor Columb). Vei proceda la fel, desenând traseul călătoriei și completând *Legenda hărții*.

Vei continua, desenând traseele tuturor călătoriilor cuprinse în tabel, fiecare cu o altă culoare.

Nu uita să completezi *Legenda hărții*, pentru a reține semnificația culorilor de pe hartă.

Pasul 5. La sfârșit, analizează harta astfel creată! Dacă nu ești mulțumit, o vei face din nou, mai bine. Consultă profesorul!

Lumea Nouă: cunoaștere, misionarism¹ și exploatare

■ De ce au numit europenii America „Lumea Nouă”?

■ Numește trei navigatori care au explorat America!

Lumea este împărțită între europeni

Portughezii și spaniolii, care au declanșat marile descoperiri geografice, riscuiau să intre în conflict din cauza concurenței comerciale. Dorind să evite un război, au apelat la Papa Alexandru al VI-lea pentru a media încheierea unei înțelegeri de „împărțire a lumii”. Prin **Tratatul de la Tordesillas** (1494), s-a stabilit o primă linie de separare între zonele de dominație ale Spaniei și Portugaliei. Conform acesteia, monarhiei spaniole îi va reveni (după realizarea descoperirilor) cea mai mare parte a Americii, iar Portugaliei, estul Americii de Sud (Brazilia), Africa și sudul Asiei **sursa 2**. Celelalte state europene, îndeosebi Anglia, Franța și Olanda, nu vor recunoaște această împărțire a lumii, revendicând, la rândul lor, dreptul de a participa la expansiunea comercială și colonială.

¹ acțiune de răspândire a unei credințe

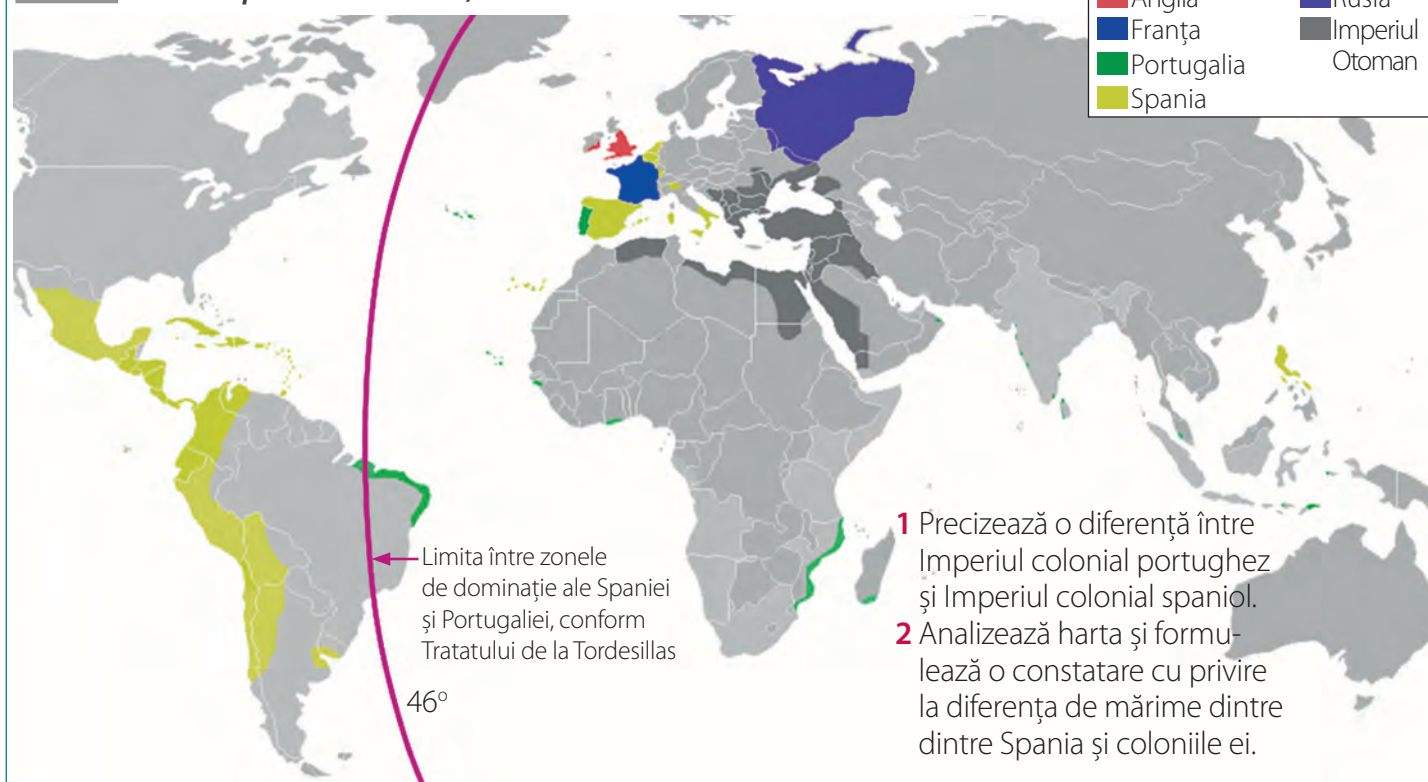
sursa 1 *Scrisoare a lui Amerigo Vespucci, 1503, fragment*

„Aceste țări trebuie denumite *Lumea Nouă*... Majoritatea autorilor din Antichitate spun că la sud de Ecuator nu există niciun continent, ci numai mare, iar acei puțini dintre ei care recunoșteau existența unui continent îl socoteau nelocuit.

Dar ultima mea călătorie a dovedit că această părere a lor este greșită și pe de-a-ntregul contrară faptelor, deoarece în regiunile sudice am găsit un continent care are o populație mai deasă și animale mai multe decât Europa noastră, Asia sau Africa și, în afară de aceasta, are o climă mai... plăcută decât oricare dintre țările ce le cunoaștem.”

■ Precizează trei caracteristici ale „Lumii Noi”, așa cum apar în scrisoarea lui Vespucci.

sursa 2 *Harta imperiilor coloniale, în 1550*

Nașterea imperiilor coloniale

Imperiul colonial portughez avea aspectul unui drum comercial presărat din loc în loc cu puncte comerciale fortificate. Portughezii nu au putut lua în stăpânire teritorii întinse, neavând suficiente resurse pentru aceasta. Singura colonie mai importantă a fost Brazilia, în America de Sud.

În schimb, spaniolii au cucerit întinse teritorii din America Centrală și de Sud, punând capăt civilizațiilor create de azteci și incăși.

Aztecii formaseră (sec. XIII-XV) un imperiu în America Centrală, cu capitala la Tenochtitlan (Mexicul de astăzi) **sursele 3 și 4**. Ei au ridicat construcții impresionante din piatră (temple, observatoare astronomice), aveau o bună organizare administrativă, practicau agricultura, comerțul și

meșteșugurile, însă nu cunoșteau metalurgia fierului și roata și nu foloseau animale de tracțiune. Aztecii practicau o religie cu ritualuri sângeroase, inclusiv numeroase sacrificii umane. Declanșau războaie cu triburile vecine doar pentru a lua prizonieri, pe care-i sacrificau zeilor lor. Imperiul aztec a fost cucerit de *conquistadorul*¹ spaniol **Hernán Cortéz** (1519-1521). Cu circa 600 de oameni, 15 cai și 15 tunuri (după unele surse), acesta a știut să exploateze șocul creat de vederea armelor de foc, a cailor (care nu existau în America până atunci) și adversitatea triburilor învecinate față de azteci pentru a anihila rezistența acestora. Mexicul a fost prima colonie a spaniolilor în Lumea Nouă.

¹ cuceritor (în limba spaniolă); aventurier spaniol plecat să cucerească teritorii în America

sursa 3 *Adevărata istorie a cuceririi Noii Spanii*, Bernal Díaz del Castillo

„Sosind în marea piață din Mexico (Tenochtitlan), am căzut în admirație în fața imensei cantități de lume și mărfuri care se găseau acolo, nu mai puțin față de aspectul de ordine și de bună reglementare care se observa în toate lucrurile. Fiecare sort de marfă se afla în localul care i-a fost desemnat: începând cu mărfurile din aur,

argint, pietre prețioase, pene, stofe, broderii și alte produse...

Noi numărăm printre noi soldați care parcurseseră diferite părți ale lumii: Constantinopol, Italia, Roma. Ei spuneau că n-au văzut nicăieri o piață așa de bine aliniată și vastă, ordonată cu atâta artă și acoperită de atâta lume.”

1 Precizează două realități din oraș care i-au impresionat pe europeni.

2 Numește trei categorii de mărfuri pe care le tranzacționau aztecii.

sursa 4 *Zona sacră a orașului Tenochtitlan*, reconstituire, Muzeul Național din Ciudad de Mexico

Incașii formaseră un imperiu în America de Sud, în Munții Anzi, cu capitala la Cuzco. Acesta era bazat pe o organizare administrativă eficientă, credința în Marele Inca (regele, considerat fiul Zeului Soare), drumuri bune și un sistem rapid de poștă. Incașii aveau construcții impunătoare, prelucrau metale prețioase, practicau agricultura pe terasele munților. Nu cunoșteau scrierea și nici moneda, schimburile fiind efectuate în natură.

În anul 1531, conchistadorul **Francisco Pizarro** pleacă spre Imperiul Incaș, după unele mărturii, cu doar 180 de soldați și 37 de cai. În cadrul unei întrevederi, Pizarro l-a capturat pe Atahualpa, regele incașilor, și apoi l-a ucis, pentru a-i lipsi pe incași de un conducător. Ulterior, folosind cunoștințele și luptătorii unor triburi supuse de incași, a cucerit tot imperiul, transformându-l în colonie spaniolă **sursa 5**.

Consecințele formării imperiilor coloniale

Formarea imperiilor coloniale a lărgit considerabil orizontul de cunoaștere al europenilor. Teritoriile descoperite au fost mai întâi explorate, apoi exploatare. În minele și pe plantațiile create de europeni au fost puși să muncească autohtoni și sclavi aduși din Africa. **Comerțul** a luat amploare, iar Oceanul Atlantic a luat locul Mediteranei ca principală axă comercială. Statele europene cu ieșire la Oceanul Atlantic s-au dezvoltat rapid.

Venirea europenilor a avut consecințe importante asupra nativilor americani. Incașii și aztecii, dar și alte triburi și-au abandonat religiile tradiționale în favoarea creștinismului. Ei s-au amestecat cu nou-veniții, formând popoare noi.

În America au început să fie crescute animale (vaca, oaia, calul) și să fie cultivate plante (grâu, viță-de-vie, secară) originare din Europa.

Cucerirea Americii a fost însoțită de decimarea amerindienilor prin masacre, servitute și boli aduse de europeni, precum variola¹, la care, inițial, amerindienii nu aveau imunitate.

- 1 Numește tratatul prin care spaniolii și portughezii își împărțeau teritoriile nou descoperite.
- 2 Menționează două imperii din America pe care spaniolii le-au cucerit.
- 3 Analizați care a fost punctul slab al civilizațiilor din America, în fața europenilor. Ce anume a făcut ca europenii, cu atât de puțini soldați, să cucerească adevărate imperii?

¹ boală contagioasă cu rată ridicată de mortalitate

sursa 5 *Machu Picchu, așezarea sacră a incașilor.*

Construită în Munții Anzi, la 2 430 de metri altitudine, a fost printre ultimele refugii ale incașilor în fața invaziei spaniole.

- Exprimă o opinie cu privire la civilizația incașilor valorificând informațiile oferite de imagine.

APLICAȚII

1 LUCRĂM ÎMPREUNĂ!

Lucrând în perechi, realizați, după modelul dat, un tabel care să cuprindă cel puțin două consecințe ale formării imperiilor coloniale pentru europeni, respectiv pentru popoarele descoperite de europeni în America.

Utilizați informațiile din textul lecției.

Timp de lucru estimat: 7 minute

Model de tabel

Consecințe pentru europeni	Consecințe pentru popoarele din America
Lărgirea orizontului de cunoaștere	Dispariția civilizațiilor proprii

3 LUCRU ÎN ECHIPĂ. Realizați un produs (desen, colaj, machetă, text) care ilustrează contribuția aztecilor sau a incașilor la patrimoniul cultural al umanității.

Puteți utiliza imagini ale unor situri istorice, construcții, artefacte.

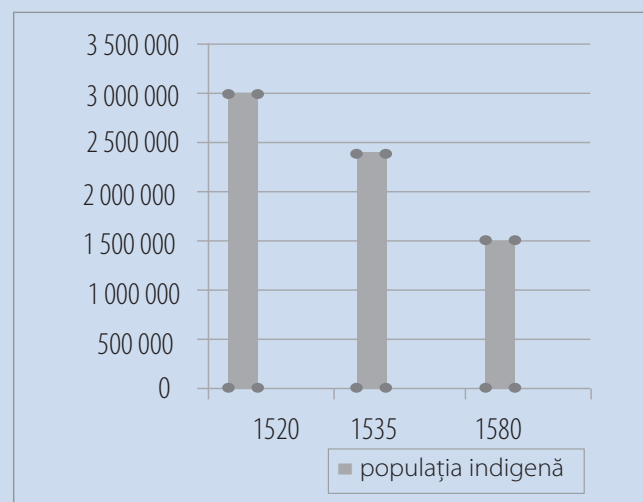
Folosiți surse online și/sau surse tradiționale.

2 Învățăm să... învățăm! Model de analiză a unui grafic.

Graficul de mai jos oferă date despre evoluția populației autohtone din Anzii Centrali după colonizarea de către europeni. Pe verticală avem numărul locuitorilor, iar pe orizontală, anii corespunzători.

Analizați datele din grafic și realizați cerințele.

(Sursă: M. Denevan, *The Native population of the Americas in 1492*)

a) Completează spațiile libere din enunțul de mai jos:

Conform datelor din acest grafic, în ____ de ani, populația indigenă din Anzii Centrali a scăzut de la aproximativ ____ la aproximativ ____ de locuitori.

b) Identifică în textul lecției, subtitlul *Consecințele formării imperiilor coloniale*, o explicație pentru constatarea de la punctul a).

Să ne amintim!

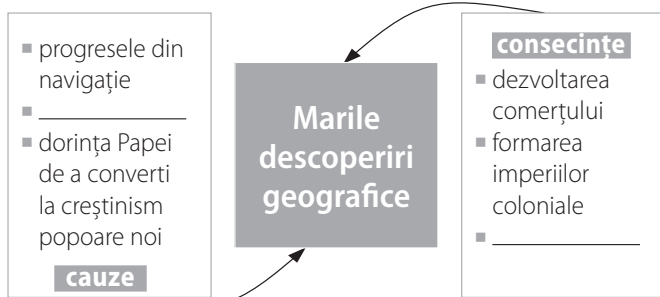
I Cele mai importante repere cronologice:

1 1271-1295 Călătoria lui Marco Polo în China	2 1492 Cristofor Columb descoperă America	3 1494 Tratatul de la Tordesillas	4 1497-1498 Prima călătorie a lui Vasco da Gama în India	5 1499-1502 Amerigo Vespucci explorează țărmul Americii de Sud	6 1519-1521 Hernán Cortéz cucerește Imperiul Aztec	7 1519-1522 Expediția în jurul lumii inițiată de Magellan	8 1531-1533 Francisco Pizarro cucerește Imperiul Incaș
---	---	---	--	--	--	---	--

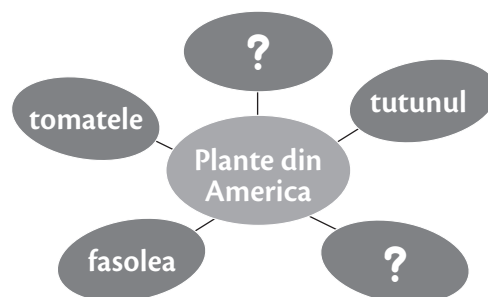
■ Marchează pe axa cronologică evenimentele corespunzătoare punctelor **1**, **2**, **4**, **5** și **7**.

II Completează schema de mai jos, precizând o cauză și o consecință a marilor descoperiri geografice

III Plante aduse din America în Europa, după marile descoperiri geografice. Menționează alte două plante.

IV Învățăm direct din surse!

„Pe dată începurăm să facem schimb în acest chip: pentru 10 coți de postav roșu, foarte bun, ne dădeau un bahar¹ de cuișoare... pentru 15 coți² de postav nu prea bun, un bahar; pentru 15 toporiști, un bahar; pentru 35 de pahare de sticlă, un bahar (regele le luă pe toate)... pentru 50 de foarfece, un bahar; pentru 40 de tichii, un bahar... Aproape toate oglinzile se spărseseră și puținele întregi le voi regele... Graba de a veni în Spania ne făcu să dăm mărfurile noastre pe un preț mai prost decât am fi făcut altfel. În fiecare zi veneau la corăbii atât de multe bărci, pline cu capre, cu găini, cu smochine, nuci de cocos și alte lucruri de mâncare, încât te minunai. Luaram pe corăbii apă bună.”

Antonio Pigafetta, *Însemnări despre Lumea Nouă*

- 1 Numește un produs procurat de europeni prin schimb.
- 2 Numește cinci mărfuri aduse de europeni în Lumea Nouă.
- 3 Exprimă o opinie cu privire la avantajele schimbului, pentru ambele părți.

¹ termen oriental ce desemna un balot de mirodenii în greutate de cca 403 kg

² unitate de măsură medievală de cca 60 cm (distanța dintre cot și încheietura palmei)

V Completează spațiile libere folosind cuvintele din lista de termeni. Puteți schimba forma cuvintelor.

În Evul Mediu, europenii aveau cunoștințe reduse despre lumea extraeuropeană. Călătoriile pe uscat erau dificile din cauza _____ neamenajate și nesigure. Pentru călătoriile pe apă, _____ nu erau suficient de rezistente la furtunile oceanice. Majoritatea călătoriilor aveau ca scop _____. O astfel de călătorie a fost cea a lui Marco Polo, care, folosind Drumul _____, a ajuns până în _____. La întoarcere, el a scris *Cartea minunilor lumii*, care a impulsionat foarte mult dorința europenilor de a explora Orientul, în vederea efectuării unui comerț _____.

Se nasc astfel condițiile pentru marile descoperiri geografice desfășurate în jurul anului 1500. Primii care au căutat noi trasee spre India, patria mirodeniilor, au fost _____.

Primul care a reușit să facă o călătorie pe mare până în India și înapoi a fost _____. Spaniolii au căutat căi diferite de ale portughezilor. În 1492, o expediție condusă de _____ a descoperit un continent necunoscut, America. Aici, ei au găsit civilizații originale, cu orașe și construcții uimitoare, dar mai puțin performante din punct de vedere tehnologic.

Aztecii formaseră un imperiu în America Centrală, cu capitala la _____. Ei ridicaseră construcții impresionante din piatră (_____, observatoare astronomice), aveau o bună organizare administrativă, practicau agricultura, comerțul și meșteșugurile, însă nu cunoșteau metalurgia fierului și _____. Imperiul Aztec a fost cucerit de conchistadorul spaniol _____. Acesta a știut să exploateze șocul creat de vederea armelor de foc și confuzia creată în rândul aztecilor, care au crezut inițial că europenii sunt _____. Incașii au întemeiat un imperiu în America de Sud, în Munții Anzi, cu capitala la _____.

Ei aveau construcții impunătoare, prelucrau metale prețioase, practicau agricultura. Nu cunoșteau _____ și nici moneda. În anul 1531, conchistadorul _____ a intrat în Imperiu, cu doar 180 de soldați, un tun și 27 de cai. Spaniolii l-au capturat și l-au ucis pe regele Atahualpa, pentru a-i lipsi pe incași de un conducător. Formarea imperiilor coloniale a lărgit considerabil orizontul de cunoaștere și de acțiune al europenilor. Au fost deschise _____ și au fost înființate _____ de trestie de zahăr, bumbac, cacao, pe care au fost puși să muncească autohtoni și _____ aduși din Africa.

Comerțul a luat amploare, iar Oceanul Atlantic a luat locul Mediteranei ca principală axă _____. Amerindienii și-au abandonat religiile tradiționale, bazate pe _____ sângeroase, în favoarea creștinismului. Civilizațiile aztecă și incașă au dispărut. Cucerirea Americii a fost însoțită de decimarea amerindienilor prin masacre și _____ aduse de europeni.

Listă de cuvinte și expresii: boli, China, comercială, comerț, corabie, Cristofor Columb, Cuzco, drumuri, Francisco Pizarro, Hernán Cortéz, mătase, mine, plantații, portughezi, profitabil, roata, sacrificii, sclavi, scrierea, temple, Tenochtitlan, Vasco da Gama, zei.

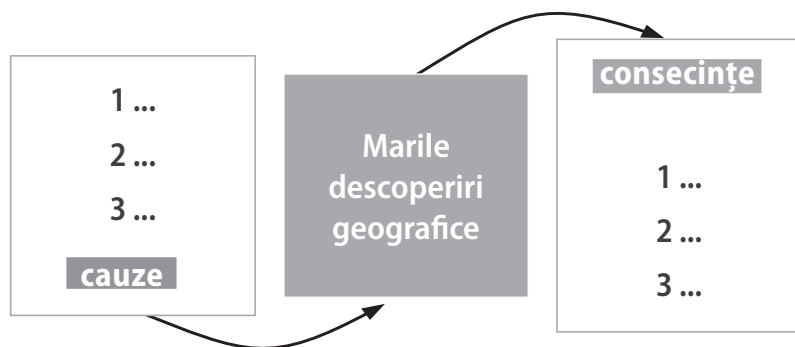
Autoevaluare

La finalul unității de învățare, tipărește această pagină din manualul digital și rezolvă cerințele. Verifică răspunsurile în varianta digitală a manualului. Completează fișa de observare de la începutul manualului pentru unitatea aceasta. Adaugă fișa și testul la portofoliul tău.

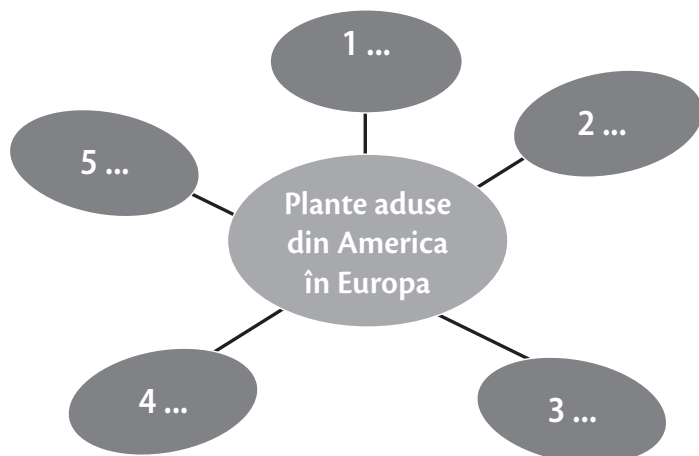
I Selectează din coloana **B** evenimentele corespunzătoare personalităților menționate pe coloana **A**.

A	B
1 Vasco da Gama	a inițiază și conduce (până la un punct) prima călătorie în jurul lumii
2 Hernán Cortéz	b călătorește pe uscat până în China
3 Marco Polo	c cucerește Imperiul Aztec
4 Francisco Pizarro	d căutând India, descoperă America
5 Cristofor Columb	e cucerește Imperiul Incaș
6 Fernando Magellan	f descoperă Australia
	g prima călătorie pe mare până în India

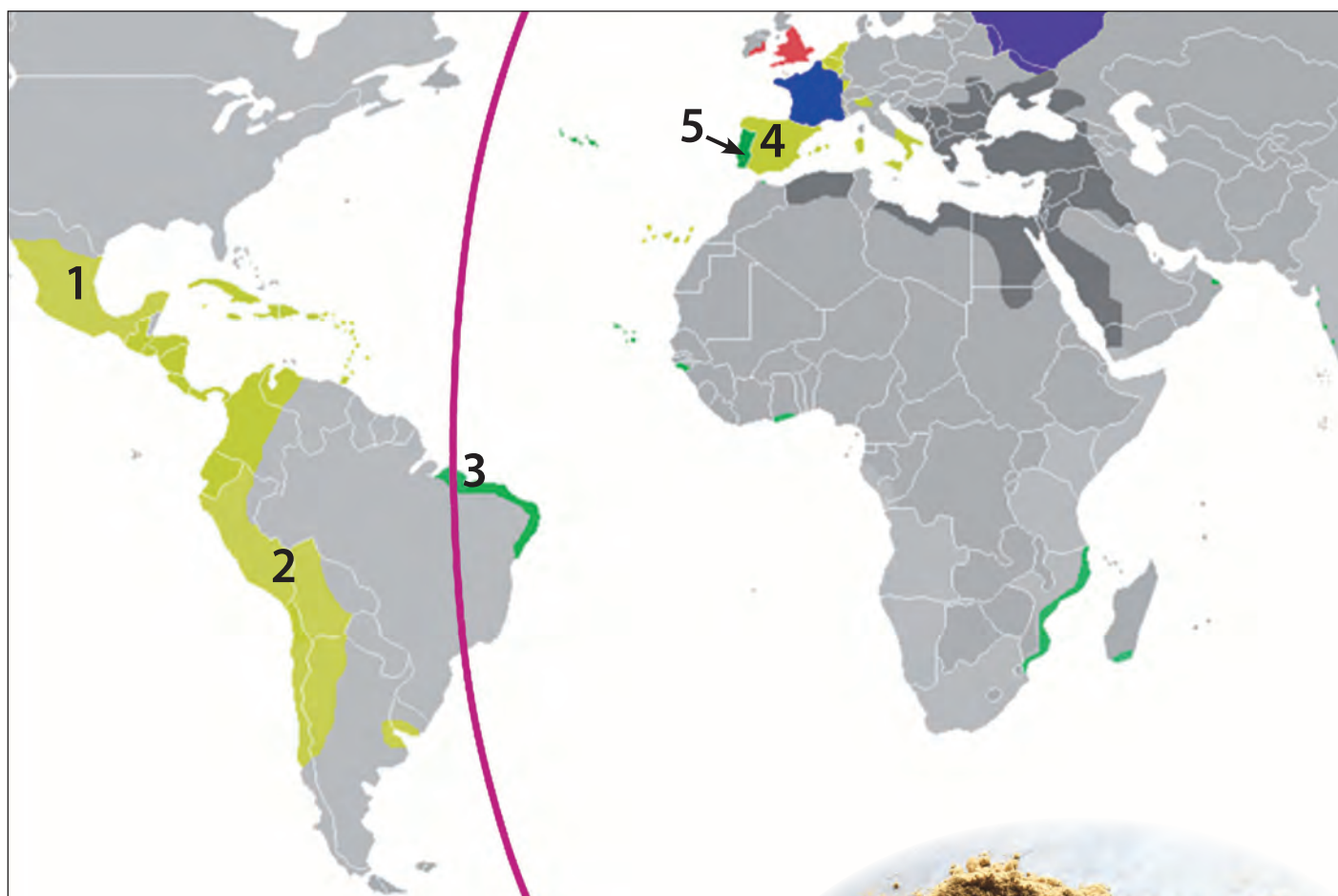
II Menționează 3 cauze și 3 consecințe ale marilor descoperiri geografice.

III Completează schema cu denumirile a 5 plante aduse în Europa din America.

IV Precizează căror cifre de pe harta mută le corespund următoarele noțiuni istorico-geografice: *Imperiul Incaș*, *Imperiul Aztec*, *Portugalia*, *Spania*, *țărutul Braziliei*.

V Redactează un text de circa 120 de cuvinte despre marile descoperiri geografice în care să utilizezi obligatoriu și termenii:

astrolab; *busolă*; *comerț*; *mirodenii*; *India*; *America*; *Africa*; *Vasco da Gama*; *Cristofor Columb*; *azteci*; *incași*; *colonii*.

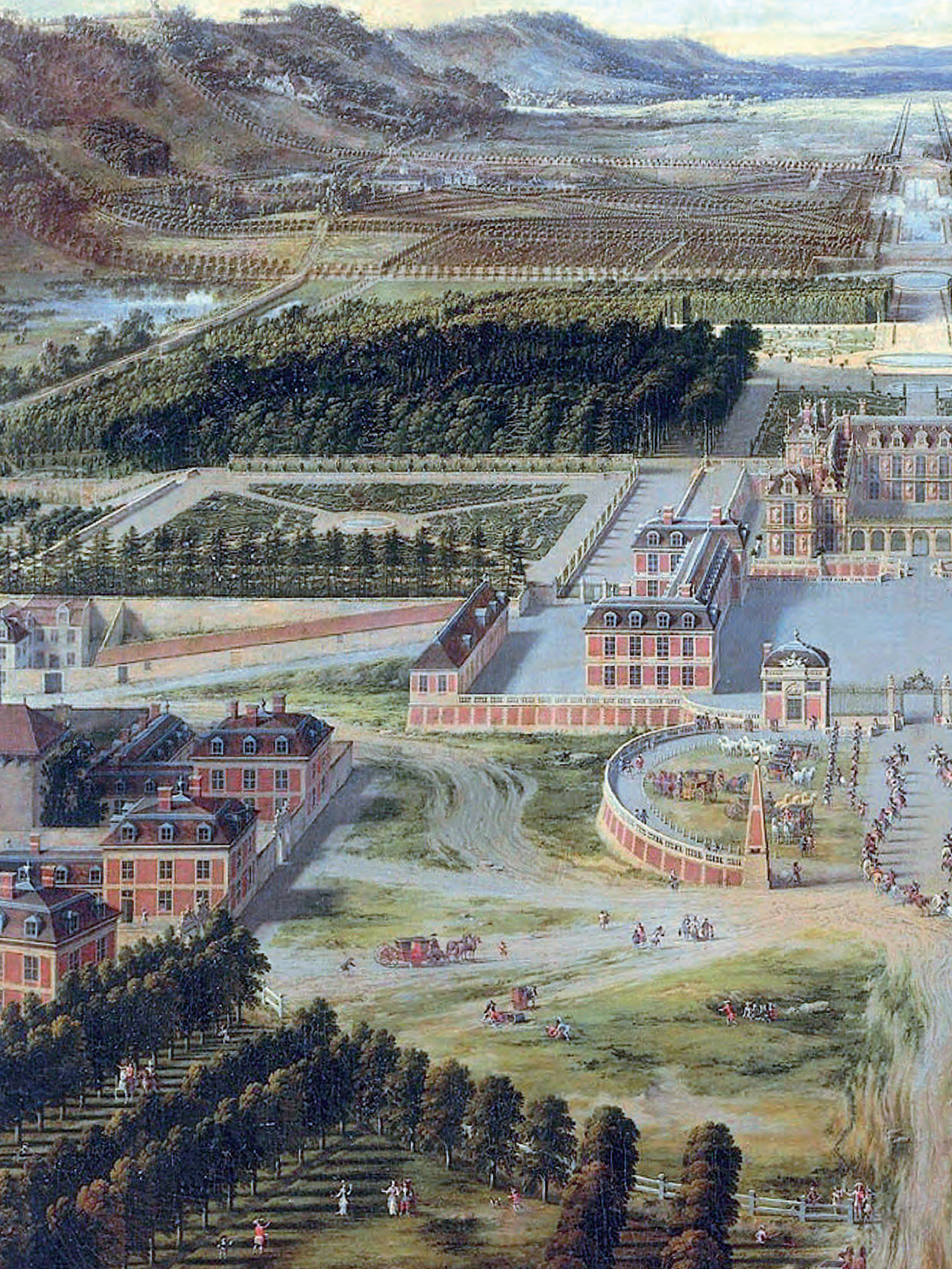
Subliniază în text noțiunile obligatorii pentru a verifica mai ușor folosirea lor.

SUBIECT	I	II	III	IV	V	Din oficiu	Total
Punctaj maxim	6 x 3 = 18 p	6 x 3 = 18 p	5 x 2 = 10 p	5 x 4 = 20 p	12 x 2 = 24 p	10 p	100 p
Punctajul meu	...	...	...	...	...	10 p	...

Autoevaluarea verifică formarea următoarelor competențe specifice:

1.1. Localizarea în spațiu a lumii cunoscute în diferite perioade istorice 1.2. Utilizarea coordonatelor temporale referitoare la faptele și procesele istorice 2.1. Utilizarea adecvată a termenilor istorici/limbajului de specialitate în prezentarea unui fapt/proces istoric	2.2. Utilizarea gândirii critice în analiza surselor de informare 2.3. Identificarea elementelor de cauzalitate prezente în surse variate 3.3. Descrierea consecințelor deciziei și acțiunii umane 4.1. Utilizarea informațiilor cu ajutorul resurselor multimedia

UNITATEA 2

Geneza spiritului modern

În această unitate
vei învăța despre:

- Umanism și Renaștere
- Cei mai mari artiști, scriitori și oameni de știință ai Renașterii
- Reforma religioasă. Contrareforma
- Absolutismul monarhic
- Cei mai importanți monarhi europeni

Proiectul unității

- Realizează un proiect individual care să cuprindă imagini și informații de bază despre 5 opere de artă ale Renașterii.

Renașterea intelectuală. Umanismul

■ În ce zonă a Europei au apărut primele universități?

Care au fost cauzele Renașterii?

Creșterea economică din sec. XI-XIII, însoțită de dezvoltarea orașelor și de apariția universităților, a „rodit” în sec. XIV, când începe o adevărată **epocă de aur a artelor, științelor și literaturii**. Numită sugestiv „Renaștere”, această perioadă de trei secole (XIV-XVI) a început prin redescoperirea filozofiei și artei antice greco-romane.

Unde s-a manifestat Renașterea?

Renașterea s-a manifestat în toată Europa, pornind din centre precum spațiul italian, Flandra, nordul Imperiului Romano-German. Italia, regiune în care existau mai multe state independente, a întruchipat cel mai bine spiritul Renașterii, marile sale avantaje fiind prezența operelor antice, existența orașelor prospere și a universităților. O serie de principii ai orașelor italiene (familia Medici la Florența, familia d’Este la Ferrara) și de papi (Iulius II, Leon X) au jucat rolul de **mecena** (protectori și finanțatori ai învățaților și artiștilor).

Umanismul

În acest context favorabil apare **umanismul, curent de gândire manifestat în filozofie, teologie¹ și literatură**. Spre deosebire de Evul Mediu, când omul era considerat nedesăvârșit, supus păcatului și diferitelor patimi, umaniștii credeau că omul este o capodoperă a creației lui Dumnezeu, centru al Lumii, măsură a tuturor lucrurilor, ființă creatoare, frumoasă spiritual și fizic, liberă și capabilă de progres.

„Omul universal” al Renașterii

Atât de mult au crezut umaniștii în posibilitățile omului, încât considerau că același individ poate fi totodată savant, scriitor, artist, cavaler etc. Multe dintre personalitățile Renașterii au confirmat această încredere, remarcându-se în mai multe domenii.

¹ știință care explică și fundamentează învățătura unei religii

Descoperirile Renașterii

Învățații umaniști au pus bazele științelor moderne, cercetând în mod critic manuscrisele păstrate în biblioteci, istoria unor comunități, limbile naționale, anatomia omului, Universul **sursa 1**. Cea mai importantă descoperire științifică îi aparține lui Nicolaus Copernic **sursa 2**, care a demonstrat prin calcule matematice că planetele se rotesc în jurul Soarelui (**teoria heliocentrică**), adevăr respins în acel moment de Biserica Catolică. Alte personalități științifice ale epocii au fost Galileo Galilei (părintele fizicii moderne), Giordano Bruno **studiu de caz**, Miguel Servet (descoperitorul circulației pulmonare) și Ambroise Paré (părintele chirurgiei moderne). Unul dintre factorii care au favorizat răspândirea umanismului în toată Europa a fost **tiparul cu litere mobile sursa 3**. Literatura cunoaște o deosebită dezvoltare; apar volume de povestiri, romane alegorice, poezii, lucrări politice (Niccolò Machiavelli – **studiu de caz**), piese de teatru care au o largă circulație europeană.

- 1 Definește termenul „Renaștere” și precizează domeniile în care s-a manifestat.
- 2 Numește trei personalități ale Renașterii intelectuale.
- 3 Discută cu colegul tău de bancă și, împreună, prezentați clasei un argument pentru afirmația: *Apariția tiparului a favorizat răspândirea umanismului.*

sursa 1 *Astronom cu lumânare*, pictură de Gerrit Dou, 1665

- 1 Numește două obiecte care se află în centrul preocupărilor astronomului.
- 2 Exprimă într-un singur cuvânt ideea transmisă de pictură.

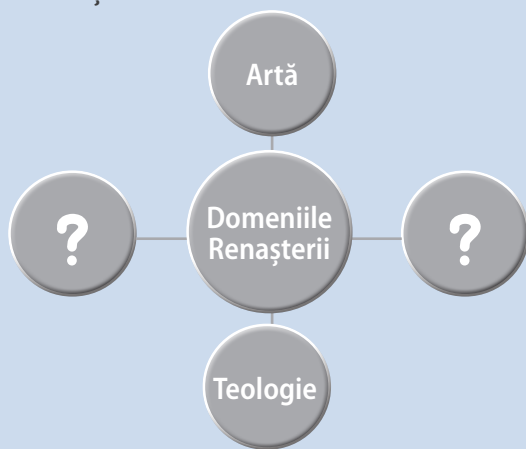
sursa 2 Nicolaus Copernic, *Despre mișcările de revoluție ale corpurilor cerești*, 1530

„După îndelungate cercetări, m-am convins, în sfârșit, că Soarele este o stea fixă înconjurată de planete care se învârtesc în jurul lui, care este centrul și făclia lor... prima dintre planete, Saturn, își termină rotația în 30 de ani. După ea, Jupiter, care realizează mișcarea de revoluție în 12 ani, apoi Marte, în doi ani. Locul patru în serie este ocupat de revoluția anuală a orbitei în care este inclusă Terra, cu orbita Lunii. În al cincilea rând, Venus, care se învârtă în șapte luni și jumătate. În sfârșit, locul șase îl ocupă Mercur, care se învârtă timp de 88 de zile. Iar în mijlocul tuturor domnește Soarele.”

- 1 Scrie pe caiet numele planetelor cunoscute de Copernic.
- 2 Precizează care este locul Soarelui în cadrul sistemului solar, conform teoriei lui Copernic.
- 3 Menționează criteriul folosit de Copernic pentru a stabili ordinea apropierii planetelor de Soare.

APLICAȚII

1 DOMENIILE ÎN CARE S-A MANIFESTAT RENEAȘTEREA

- Desenează schema pe caiet și pe tablă, apoi completează-o pe baza informațiilor din lecție.

sursa 3 *Tipografie de secol XVI*, gravură de Jost Amman

Literele erau confecționate una câte una, din fier, apoi erau montate într-un tipar, astfel încât să alcătuiască pagina unei cărți „în oglindă”. Un meșter aplica cerneală tipografică pe litere, cu niște pământufuri, ca în imagine. Apoi, pentru imprimarea textului, foile albe de hârtie erau presate peste literele prinse în tipar. Odată montate literele unei pagini, puteau fi tipărite oricâte exemplare, într-un timp foarte scurt. Pentru următoarea pagină, literele puteau fi refolosite, aranjate corespunzător.

- Menționează două avantaje ale tipăririi cărților față de scrierea acestora cu mâna, ca în Evul Mediu.

- 2 Utilizând informațiile din textul lecției, alcătuieste câte un enunț istoric cu fiecare dintre noțiunile din lista de mai jos.

Listă noțiuni:

1 Renaștere	4 omul universal
2 umanism	5 știință
3 tipar	

Poți schimba forma cuvintelor.

Renașterea artistică

- Amintește-ți două realizări/opere ale artei antice greco-romane.

O artă „umanistă” inspirată din Antichitate

Arta este influențată de modul în care omul se raportează la lumea înconjurătoare și la sine însuși. De aceea, umanismul și progresele generale din sec. XIV-XVI au determinat o artă care ține să demonstreze frumusețea spirituală și trupească a omului. Arta Renașterii **sursa 1** manifestă și o anumită continuitate față de cea medievală, prin temele și personajele biblice, dar se deosebește de aceasta prin evidențierea frumuseții corpului uman (inclusiv prin apariția nudului), abordarea unor teme din mitologia greco-romană, redarea în perspectivă a peisajelor, preocuparea pentru scene din viața cotidiană. Arta Renașterii a imitat inițial arta antică, dar a creat treptat tehnici și modalități originale de exprimare.

Pictura

Pictura Renașterii se caracterizează, între altele, prin compunerea minuțioasă a tablourilor și prin finețea redării figurilor umane. Cei mai de seamă pictori ai Renașterii italiene sunt Leonardo da Vinci **studiu de caz**, Rafael Sanzio (*Scoala din Atena* – **sursa 3**; *Madona Sixtină*; *Schimbarea la Față*), Michelangelo Buonarroti, Tițian (*Venus la oglindă*; *Înălțarea la Cer a Fecioarei*), Sandro Botticelli (*Nașterea lui Venus*; *Primăvara*), Paolo Veronese (*Nunta din Cana*; *Iisus la Emaus*; *Familia lui Darius în fața lui Alexandru*).

În afara spațiului italian, un centru de înflorire a picturii a fost Flandra (regiune din Belgia de azi), unde s-au remarcat pictorii din familia Bruegel (Pieter Bruegel cel Bătrân și fiii săi, Pieter și Jan), Jan van Eyck, Hieronymus Bosch. În Germania au excelat Albrecht Dürer și Hans Holbein.

Sculptura

Sculptura a cunoscut un deosebit progres datorită unor artiști remarcabili precum Michelangelo Buonarroti (**studiu de caz**) și Donatello (*David*; *Sfântul Ioan Evanghelistul*; *Sfântul Gheorghe*).

Arhitectura

Cele mai mari realizări din domeniul arhitecturii le aparțin lui Filippo Brunelleschi (cupola Domului din Florența; Biserica San Lorenzo din Florența), Michelangelo (cupola Bazilicii Sfântul Petru – **sursa 2**), Rafael Sanzio (proiectul Bazilicii Sfântul Petru din Roma; prima încercare de reconstituire arhitectonică a Romei antice și de conservare a vestigiilor).

Muzica Renașterii

Se dezvoltă atât muzica instrumentală, datorită apariției unor instrumente noi (vioara, orga, clavecinul), cât și muzica vocală. Stilul polifonic¹ se impune ca dominant. Cea mai înaltă realizare a artei muzical-dramatice din perioada Renașterii a fost apariția operei². Muzica se eliberează de canoanele Bisericii și devine expresia sentimentelor omenești.

Teatrul cunoaște o epocă de înflorire datorită geniului lui William Shakespeare **studiu de caz**.

¹ suprapunerea mai multor voci și instrumente

² compoziție muzicală pentru soliști, cor și orchestră care pune în scenă un text dramatic

- 1 Precizează două surse de inspirație pentru artiștii Renașterii.
- 2 Menționează 4 domenii ale artei care s-au dezvoltat în perioada Renașterii.
- 3 Lansează o dezbatere în clasă pornind de la următoarea întrebare: *Credeți că arta poate evolua în absența dezvoltării economiei?* Solicită argumentarea răspunsului.

sursa 1 *Civilizația Renașterii*, Jean Delumeau

„Renașterea a realizat un extraordinar salt înainte. Niciodată vreo civilizație nu acordase atât loc picturii și muzicii, nici nu lansase către cer cupole atât de înalte, nici nu ridicase la nivelul mării literaturi atâtea limbi naționale ivite într-un spațiu atât de restrâns.”

- 1 Numește arta la care se referă expresia „nici nu lansase către cer cupole atât de înalte”.
- 2 Identifică în text și transcrie în caiet expresia care semnifică progresul realizat în perioada Renașterii.